

# לימוד, תיקון מפגש

## על ליל שבועות הקבלי

עמרי שאשא

שיחות הר"ן, אות כו

'הואיל וחוֹזֵר וְנִשְׁפָּךְ לְחוּץ, לָמָּה לָנוּ לִיגַע וּלְמַלְאֵת מֵאַחַר שְׁאַחַר־כֶּךָ נִשְׁפָּךְ?! אֲבָל הַחֶכֶם אָמַר: 'מָה לִּי בָזָה? הֲלֹא פּוֹרְעִין לִי עַל הַיּוֹם, וְשׂוֹכְרֵי לֹא יִקְפַּח מִכָּל יוֹם וַיּוֹם, כִּי אֲנִי מְשׂוֹכֵר לַיָּמִים וּמָה לִּי אִם נִשְׁפָּךְ?'. כֶּךָ אֲף־עַל־פִּי שְׂשׂוֹכֵחַ לַמּוֹדוֹ, שׂוֹכְרוֹ לֹא יִקְפַּח מִכָּל יוֹם וַיּוֹם.

וְדַע, שְׁלַעֲתִיד מְזַכְרִין אֶת הָאָדָם כָּל מָה שֶׁלָּמַד. אֶף אִם שָׁכַח.

גַּם בְּנֵי אָדָם הַשּׁוֹמְעִים הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֵמֶת וְאִינָם מְבִינִים אוֹתָהּ, לַעֲתִיד בְּעוֹלָם הַבָּא יְבִינּוּ. כִּי עָקַר הַתּוֹרָה הִיא לְהַנְשָׁמוֹת, שֶׁבְּעוֹלָם הַבָּא יִהְיוּ הַנְּשָׁמוֹת בְּקִיָּאִים וּמְשִׁיגִים הֵיטֵב אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלָּמַד וְשָׁמַע הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה. אֲשֶׁרֵי הַמְּבַלָּה יִמְיוֹ בְּתוֹרָה וְעַבּוּדָה הַרְבֵּה.

אֲצֵל הָעוֹלָם הַשְּׂכָחָה הִיא חֶסְרוֹן גָּדוֹל בְּעֵינֵיהֶם. אֲבָל בְּעֵינַי, יֵשׁ בְּהַשְּׂכָחָה מַעֲלָה גְדוֹלָה. כִּי אִם לֹא הִיְתָה שְׂכָחָה, לֹא הִיָּה אֲפֶשֶׁר לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר בְּעַבּוּדַת ה', אִם הִיָּה זוֹכֵר כָּל מָה שֶׁעָבַר לֹא הִיָּה אֲפֶשֶׁר לוֹ לְהֵרִים אֶת עַצְמוֹ לַעֲבֹדְתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם אֲפֶן, גַּם הִיוּ מְבַלְבְּלִים אֶת הָאָדָם מֵאֵד כָּל הַדְּבָרִים שְׁעוֹבְרִים עָלָיו. אֲבָל עֲכָשׁוּ עַל־יְדֵי הַשְּׂכָחָה נִשְׁכַּח מָה שֶׁעָבַר...

וְאִתָּא בְּסִפְרֵי: שֶׁבְּשִׁבְלֵי זֶה נִתֵּן הַשְּׂכָחָה כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַתּוֹרָה חֲבִיבָה עַל לּוֹמְדֶיהָ תְּמִיד כְּשֶׁעָה הָרֵאשׁוֹנָה. כִּי עַל־יְדֵי הַשְּׂכָחָה כְּשֶׁחוֹזֵר וְבָא וְלוֹמֵד אֲפֵלוּ מָה שֶׁכָּבַר לָמַד, הוּא אֲצֵלוּ כְּחֻדְשׁוֹת וְחֲבִיב עָלָיו.

וְאִתָּא מְשַׁל, עַל הַלּוֹמֵד וְשׂוֹכֵחַ, שֶׁשׂוֹכְרוֹ אֲנָשִׁים לְמַלְאֵת חֲבִיבוֹת וְהַחֲבִיבוֹת הִיוּ נִקְוָבִים וְכָל מָה שֶׁהִיוּ שׁוֹפְכִין לְתוֹךְ הַחֲבִיבוֹת נִשְׁפָּךְ לְחוּץ, וְהַטְּפָשִׁים אָמְרוּ:

♦ ♦ ♦

- ♦ מה הטעם שמוצא ר' נחמן בלימוד תורה? מדוע מבחינתו אין זה משנה אם זוכרים או שוכחים את הלימוד?
- ♦ לתיקון ליל שבועות מקורות קבליים. להלן מופיע המקור בספר הזוהר למנהג לעסוק בתורה כל ליל החג, וללוות את השכינה ('הכלה') לקראת חופתה עם שחר עם הקב"ה. מה מאפיין את הלילה ואת הלימוד המתרחש בו?

זוהר ח"א ח ע"א (בתרגום)

הלילה. וליום המחרת לא נכנסת לחופה אלא עמם. והיו ר' שמעון וכל החברים שמחים ברינת התורה, ומחדשים דברי תורה כל אחד ואחד מהם, והיו שמחים ר' שמעון וכל שאחר החברים. אמר להם ר' שמעון: בני, אשריכם, כיוון שלמחר לא תכנס הכלה לחופה אלא עמכם, מכיוון שכל המתקנים את תיקונה בלילה זה ושמחים בה יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרונות.

ר' שמעון היה יושב ועוסק בתורה בליל שבו הכלה מתחברת עם בעלה, ששנינו: כל אותם ה'חברייא', בני היכל הכלה, צריכים באותו הלילה בו כלה עתידה למחרת להיות בחופה עם בעלה, להיות עמה כל אותו הלילה. ולשמוח עמה בתקונה שהיא נתקנת, לעסוק בתורה, מתורה לנביאים, מנביאים לכתובים, ובדרשות הפסוקים ובסודות החכמה. מכיוון שאלו תיקונה ותכשיטיה... ונתקנת בהם ושמחה בהם כל אותו

♦ ♦ ♦

הקטע הבא לקוח מתוך אגרת שכתב המקובל ר' שלמה אלקבץ ובה תיאר את ליל שבועות הדרמטי שהתרחש בסלוניקי בשנת רצ"ג, 1533, שהפך ברבות הימים למנהג תיקון ליל שבועות המוכר לנו כיום.

♦ באותו לילה התכנסו חבורת מקובלים, בהנהגת ר' יוסף קארו, ללילה לבן של עיסוק בתורה. מה מאפיין את התיקון של ר' יוסף קארו וחבריו? מה עומד במרכז ההתרחשות?

#### ספר השל"ה הקדוש, מסכת שבועות (אשכנז, המאה ה-17)

דעו לכם כי הסכמנו החסיד נר"ו [=ר' יוסף קארו] ואני עבדו ועבדיכם מהחברים, לעמוד על נפשינו ליל שבועות ולנדד שינה מעינינו. ותודה לאל כן עלה בידינו כי לא הפסקנו רגע, רק אשר תשמעו ותחי נפשכם. וזהו הסדר שתקנתי וסדרתי בלילה ההוא, ראשונה תורה קרינן מפרשת בראשית עד ויכולו בנעימה בקול גדול, אחר כך בחודש השלישי עד סוף סידרא, עוד מפרשת משפטים ואל משה אמר עד סוף סידרא [...] אח"כ כל מגילות שיר השירים וכל מגילות רות, ואחר כך פסוקים אחרונים של דברי הימים. וכל זה באימה ביראה בניגון ובטעם, לא יאומן כי יסופר. ואחר כך למדנו על דרך האמת.

ובעת שהתחלנו ללמוד המשנה ולמדנו שתי מסכתות, זיכנו בוראנו ונשמע את קול המדבר בפי החסיד נר"ו, קול גדול בחיתוך אותיות, וכל השכנים היו שומעים ולא מבינים. והיה הנעימות רב, והקול הולך וחזק, ונפלונו על פנינו ולא היה רוח באיש לישא עיניו ופניו לראות מרוב המורא. והדיבור ההוא מדבר עמו והתחיל ואמר:

שמעו ידידי המהדרים מן המהדרים, ידידי אהובי שלום לכם, אשריכם ואשרי ילדתכם, אשריכם בעולם הזה אשריכם בעולם הבא, אשר שמתם על נפשיכם לעטרני בלילה הזה, אשר זה כמה שנים נפלה עטרת ראשי ואין מנחם לי, ואני מושלכת בעפר חובקת אשפתות, ועתה החזרתם עטרה ליושנה. התחזקו ידידי התאמצו אהובי שמחו ועלצו. ודעו כי אתם מבני עלייה, וזכיתם להיות מהיכלא דמלכא, וקול תורתכם והבל פיכם עלה לפני הקב"ה ובקע כמה אורים וכמה רקיעים עד שעלה, ומלאכים שתקו ושרפים דממו והחיות עמדו וכל צבא מעלה להקב"ה שומעים את קולכם. והנני המשנה האם המייסרת את האדם באת לדבר אליכם, ואם הייתם עשרה הייתם מתעלה יותר ויותר. אבל עם כל זה נתעליתם, ואשריכם ואשרי ילדתיכם ידידי אשר נדדתם שינה מעיניכם, ועל

ידיכם נתעלתי הלילה הזה [...] לכן בני התחזקו ואמצו ועלצו באהבתי בתורתי ביראתי. ואלו הייתם משערים אחד מאלף אלפי אלפים רוב רבי רבבות מהצער אשר אני שרויה בו, לא היתה נכנסת שמחה בלבבכם ולא שחוק בפיכם בזוכריכם כי בסבתכם אני מושלכת בעפר, לכן חזקו ואמצו ועלצו בני ידידי המהדרים ואל תפסיקו הלימוד, כי חוט של חסד משוך עליכם ותורתכם ערבה לפני הקב"ה [...] וחזר ואמר, אשריכם בני, שובו אל לימודכם ואל תפסיקו רגע, ועלו לארץ ישראל, כי לא כל העתים שוות, ואין מעצור להושיע ברב או במעט, ועיניכם אל תחוס על כליכם, כי טוב הארץ העליונה תאכלו, ואם תאבו ושמעתם טוב הארץ ההיא תאכלו. לכן מהרו ועלו, כי אני המפרנסת לכם ואני אפרנסכם, ואתם שלום ובתיכם שלום וכל אשר לכם שלום, ה' עוז לעמו יתן.

את כל הדברים האלה דבר אלינו ושמעה אזנינו, ורבות כהנה וכהנה מענייני החכמה, כמה וכמה. הבטחות גדולות, וכלנו געינו בבכיה מרוב השמחה. וגם בשמענו צרת השכינה בעונותינו וקולה כחולה המתחננת אלינו. ואז נתחזקנו עד אור הבוקר ולא פסק גירסא מפומנא בגילה ורעדה. והיה בבקר הלכנו וטבלנו כאשר עשינו שני ימים קודם. ושם מצאנו לשלשה החברים אשר לא נמצאו שמה בלילה ההוא, וגערנו בהם ונספר להם את כל הטובה אשר עשה ה' עמנו. וימס לבם בקרבם וסטרנו פניהם וגעו בבכיה. וגם אנחנו התחזקנו כנגדם יען בסבתם לא זכינו עוד והפסדנו כאשר אמר למעלה. ויאמרו מי יתן והלילה הזאת השניה נתחבר ביחד ונהיה עשרה, והסכמנו לעשות כן. ועם שבילילה הראשון שינה בעינינו לא ראינו אפילו רגע כמימריה, וגם ביום לא הונח לישן, כי דרוש דרש החסיד נר"ו אחר המנחה וישבנו שם, ועם כל זה שנסנו בעוז מתנינו ועשינו בלילה השניה כסדר הראשון. ומרוב השמחה שהיינו עשרה לא המתניה עד עת קרוא המשנה, ולא עד חצות כמו בלילה הראשונה

שהיה ממש בחצות הלילה, רק תכף שהיינו קוראים דברות של משנה תורה, בהגיענו אל פרשת שמע, קול דודינו דופק והתחיל, שמעו ידידים המהדרים מן המהדרים, הקיצו ורננו שוכני עפר בסוד עפר העליון שני ההי"ן כו', ודברים רבים של חכמה אמר.

הנה אחר כך אמר, אשריכם ידידי, אשריכם המעלים אותי, כמה וכמה נתעליתם שאתם עשרה לכל דבר שבקדושה, אשריכם בע"ה אשריכם ואשרי יולדתכם, אל תראו חרפת אנוש ומגדופם אל תחתו כי אתם המעלים לכנסת ישראל. ודעו כי אתם מבני עליה כו' כדלעיל. ואתם מתדבקים בי, והכבוד חופף על ראשיכם, וחוט של חסד משוך עליכם. ואלמלא נתן רשות לעין, הייתם רואים האש הסובבת הבית הזאת [...] וחזרנו לסוד (לסדר) הלימוד. ואחר כך בחצות הלילה חזר הדיבור פעם שנית, ודיבר שיעור שעה ויותר, וחזר לשבח הענין הלימוד ההוא. ואמר, ראו השמע עם קול מדבר ככם, שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, אם זה כמה מאות שנה שמעו או ראו כדבר

♦ ♦ ♦

הזה, ואתם זכיתם. ולכן מכאן והלאה תהיינה עיניכם פקוחות על דרכיכם, ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק, והחלש יאמר גבור אני, והחזיקו עצמיכם לגדולים, כי אתם מבני היכלא דמלכא [...]

ואז עמד החסיד קודם אכילת הבוקר וקבצם כולם ביחד, ודיבר הוא אליהם והתרה בהם כאשר ציוה. ואחר כך אמר אני עבדכם, ויענו כולם ויאמרו נעשה ונשמע, ותקנו תקנות רבות. ואחד מהם, שיהיה יום רביעי כולו לזכר החורבן, ושלא נאכל בשר ולא נשתה יין לילו ויומו כל כ"ד שעות אם לא יהיה בסעודות מצוה או אכסניא או הולך בדרך וכאלה רבות.

ואתם אחי הקיצו חזקו ואמצו עלצו בעבודת יוצרינו, [...] לכן חושו על כבוד יוצריכם ותנו אליו כבוד והזהרו פן תתנחמו חלילה, ואל שדי אתחנן יתן בלבבכם לחוס על עצמיכם, ויזכני להתאחד עמכם אל אדמת הקודש לעובדו שכם אחד אמן. כה דברי לשוני אחיכם שלמה הלוי אלקוויץ.